



ФУД ЗÆГЪУНÆЙ КА ТÆРСА, Е ДОН ДÆР ИРАЙГÆ БАСÆ ФÆХХОНУЙ!..

Анна АХМАТОВА (1889-1966), поэт: «Хæларзæрдæ адæймагбæл даутæ ка имисуй, цъифæ ибæл ка калуй, уобæл адæм гъæуама хъоди бакæнонцæ, æгириддæр имæ ма игъосонцæ. Уотæ гъæуама уа, хуарз муггагæй ка рацудæй, фал æнаккаг, цъамар ка 'й, уæхæн адæймаг дæр: гъæуама 'й адæм се 'хсæнæй тæргæ кæнонцæ...»

Цæун райдæдта 1993 анзи мартъий

0+

ДИГОРÆ

№22 (848) 2022 анзи 17 июнь – хорхæтæни мæйæ

Аргъ 1 туман

НОМЕРÆН



«НОМЕРÆН ЦИРАГЪ»

Цæгат Иристони æнхæст кæнунцæ Еугуруæрæсеуон акци «Номерæн цирагъ», кæци баст æй Устур Фидибæстон тугъди райдайæни хæццæ. Конд цæуы 15-22 июнмæ.

Аци бæнтти Уæрæсей адæм гыгæзæрдæй имисунцæ, тугъди ка фесавдæй, еци æмбæстæгги. Етæ 1941-1945 анзмæ сæ цард иснивонд кодтонцæ нæ бæсти сæрбæлтау. Уæрæсей æруадздæнæнцæ паддзахадон турусатæ, культури косæндæнтти, телеуинунади, радиойæй хеерхæфсæн мадзæлттæ æйивд æрцæудзæнæнцæ.

Æримисуни æма зæрдæбæл даруни сæйраг проект æй «Номерæн цирагъ». Республики алли цæрæг дæр онлайн-хузи байеу уодзæнæй акций хæццæ, иссодздæнæй виртуалон цирагъ сайт æримисуни бон. Уæрæсей Федераций ка фæммард æй, уони æ зæрдæбæл æрлæуун кæндзæнæй.

Акций кæронбæттæни Устур Фидибæстон тугъди ветерантæн бакæндзæнæнцæ социалон агъаз. «Фæлтæрти зæрдæбæлдæрд», куд акци исаразæг, радех кæндзæнæй æхца, етæ æмхузон уодзæнæнцæ содзгæ цирæгъти бæрци хæццæ. Испайда си кæндзæнæнцæ сæрмагонд медицинон агъаз ветерантæн бакæнунаен.

Нæ зæрдæ дарæн, æма нæ республики дзиллæ дæр еузæрдиуонæй байархайдзæнæнцæ аци ахсгиаг мадзæлтти – еци гъуддаг нæхецæн банимайæн æнæмæнгæ исæнхæсткæнуынаг ихæсбæл.



Номдзуд финсæг, æхсæнадон архайæг, Устур Фидибæстон тугъди архайæг ХЪАЗБЕГТИ Тимофеи фурт Хъазбеги райгурдбæл 18 юни æнхæст кæнуы дæс æма фондзинсæй анзи (1912-1966). Уой фæдбæл абони мухур кæнæн Хъазбеги-фурти туххæй æрмæгутæ æма æ уадзимистæй кæцидæрти (4-11-аг фæрстæбæл).

АРФИАГ ЦАУ



ПРЕЗИДЕНТОН ГРАНТÆ

Цæгат Иристони фондз æнæкоммерцион организаций иссæнцæ Президентон гранти дуккаг конкурси уæлахæздæутæ æма агъази хузи райстонцæ 5,3 миллион соми.

«Республикæ Цæгат Иристон-Аланий спортивон туризми ирæзт»-и проекти фæрци спортивон туризмæй искæндзæнæнцæ райдайæн курс фæсæвæдæн æма хестæр кари адæмæн, республики цæргутти 'хсæн æй парахат кæндзинан.

«Спорт – гъæубæсти» царди рауадздæнæнцæ Толдзгунигъæуи, Ирæфи райони. Æ фæзуатбæл исараздæнæнцæ спортивон фæзтæ, гъазæн си уодзæнæй футболæй, баскетболæй, фæззиндзæнæй си турниктæ, «ГТО»-й нормитæ дæттунуи ефтонггæртæ.

«Æ равналæнтæ цубургонд кæмæн æнцæ, еци адæмæн социалон туризм» исаразуни проекти фæрци æнхæст кæндзæнæнцæ экскурсион программитæ æма туристон маршруттæ.

«Æригон гъуддаг»-и проект, Октябригъæуи равдæсдзæнæй, ахурадон-консультацион центр амалгъонти хæццæ æма æгуст адæми хæццæ куд гъæуама коса, уой.

«Genius loci. Дзæуæгигъæу-Мæску»-и проект исараздзæнæй ирæзгæ фæсæвæди æмæхсæнадæ, уоми аййевадон мадзæлтти фæрци сæ хæццæ кодзæнæнцæ. Конкурсмæ балæвардтонцæ 11200 проекти бæсти еугур регионтæй. Уонæй 1890 хуæдбарæ експерттæй райстонцæ уæлдæр баллтæ.

РАФИНСЕТÆ ГАЗЕТ «ДИГОРÆ»

2022 АНЗИ ДУККАГ ÆМБЕСÆН.
Æ РАФИНСУНИ АРГЪ АНЗИ ÆРДÆГÆН ÆЙ 323 СОМИ ÆМА 64 КЪАПЕККИ;
УÆЛБАРТÆМÆ ГÆСГÆ БА – 288 СОМИ ÆМА 96 КЪАПЕККИ.

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ «УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР, УÆДТА МУХУР УÆЙÆГÆНÆН КИОСКТИ ДÆР.



МОРГУАТИ Жанна, Цæгат Иристони сæйраг æвзарæн къамиси сæрдæр

ЦУБУРДЗУРДÆЙ...

– Аци анзи 11 сентябри нисангонд æрцудæй куд гъæлæс кæнуни еумæйаг бон. Уæд æвзурст цæудзæнæнцæ нæ республики Парламенти депутаттæ. Уой хæццæ ба æвзурст цæудзæнæнцæ 81 цæрæн рауæнми гъæуон исарæзтити депутаттæ. Дууæ æма æртинсæй гъæуеми коммæ гъæлæс кæнуни фæрци равзæрдзæнæнцæ разамонгутæ. Алагри, Æрæдони, Дигорай, Мæздæги æвзæрдзæнæнцæ аци сахати, Октябригъæуи æма Чиколай ба гъæуон минæвæртти æмбурдти депутатти.



Цæгат Иристонай 16 мин адаймагемæй фулдæр (6 минемæй фулдæр си æнцæ 8-10 кълæсти ахурдзæутæ, 7 минемæй фулдæр ба 5-7 кълæсти ахурдзæутæ, 2,2 мин æнцæ колледжити ахурдзæутæ, 1,1 мин ба педагогтæ – зундамонгутæ) сæхе ниффинстонцæ Еугуруæрæсеуон конкурс «Большая перемена»-йи архайунмæ. Аци цæмæдесаг ерисе уæлахезонтæ хуарзæнхæгонд æрцæудзæнæнцæ æхцæй премитæ æма æндæр хуарздзийнæдтæй.



Цæгат Иристони æртæ райономи адæми ниуазуни донæй исефтонг кæнунæн гъæугæ фæдурæттæ исаразуни туххæй дехгонд æрцæудзæнæнцæ йи цуппар миллиард сомемæй фулдæр. Еци фæрæзнитæй 2025 анзи уæнгæ æрцæудзæнæнцæ нæуæгтонд социалон æма коммуналон инфраструктуритæ, реконструкцигонд кæндзосгæнæн арæзтитæ æма донæй ефтонгтæнæн системитæ. Уой фæрци райони 150 мин цæрæги пайда кæндзæнæнцæ хуарзгъæдæ ниуазæн донæй.

ХУАРЗ КАБАР – НИФСДÆТТАГ!

Аци анз Дзæуæгигъæуи электроники колледжити байгон уодзæнæнцæ, тæккæ нурикондæр домæнтæмæ гæсгæ равгитæй æнхæст ка уодзæнæй, уæхæн æрмæдтæ. Нæрæнгæ бал син исамал кодтонцæ ахурадон-кустадон æма ахурадон-лабораторон ефтонггæртæ.

Цæгат Иристони амалгъонтæн ес равгæ, «Энергия идей», зæгъгæ, бизнес-проектти федералон конкурси архайунæн. Мадзал арæзт æрцæудзæнæй инвестицион-промышленнон холдинг GS Group-и хъæппæресæй æма Калинингради губернатори цæстдарди фæрци. Конкурси архайуни туххæй курдиадæ бадæттун æнгъезуй аци анзи 18 августы уæнгæ.

Цæгат Иристонмæ хъæртун байдæдтонцæ ахурадон ефтонггæртæ, «Точка роста», зæгъгæ, мадзал исефтонг кæнунæн. Ахури нæуæг анзи нæ республики байгон уодзæнæнцæ 22 центри æрдзон-наукогон æма техногон нисанеуæггæй: уонæй фæйна æрти Алагри, Ирæфи, Æрæдони æма Рахесфарси, фæйна дууи – Горæтгæрони æма Дигори райони, æхсæз ба – Мæздæги райони.

Рæхги Ставд-Дорти косун байдайдзæнæй гъæуон аптека. Зæгъун гъæуй уой, æма уæхæн аптека ма сæрди дæргъи фæззиндзæнæнцæ нæ республики иннæ идæрдзæф гъæути дæр.

Цæгат Иристони идарддæр æнхæстгонд цæунцæ энергетикон комплекси дæлстанцитæ цалцæг кæнуни программæ. Агъазиудæр объектæмæ хаунцæ Дзæуæгигъæуи дæлстанцитæ «Дзæуæгигъæу-1», «Галеуфарсаг», «Цæгат-Нигулæйнаг», «Хонсар-Нигулæйнаг», «ЦРП-1», уæдта гъæуон райони дæлстанцитæ «Чикола», «Дигора», «Елхот», «Беслæн», «Мæздæг» æма æндæртæ.

Аци анз сувæллæнтти фæлладуæгдæн мадзæлттæ аразуни гъуддаги архайдзæнæнцæ Цæгат Иристони цуппæрдæс æма фондзинсæй ахургæнæндони. Сæ фæллад исуадзæнæнцæ дууадæс мин скъоладзауи.

Сахар Туапсей æрæги рацудæнцæ дуйнеуон турнир «Уорс бæлæгъ»-и цуппæрæймаг этапти еристæ шахмæттæй скъоладзаути командити хсæн.

Цæгат Иристони номæй си архайдта Дзæуæгигъæуи скъола-лицейи командæ, æ сæргъи тренер Игорь Хрипов, уотемæй. Турнири Цæгат-Кавказæг федералон зилдæй ци аст команди архайдта, уонæй хуæздæр рауадæй иристойнæгти архайд. Фал турнири еугур архайдæг 83 командей æхсæн ба махонтæ байхæстонцæ 24-аг бунат. Уой дæр æнтæстдзийнадæбæл банмайун æнгъезуй, уомæн æма уæхæн бæрæггæнæн бавдесун æригон шахматисттæн бантæстæй фиццаг хатт.



РЕСПУБЛИКÆН Æ ЭКОНОМИКОН ГЪОМУСАДÆ БÆРЗОНД ÆЙ!

НÆ РЕСПУБЛИКИ косæг балций адтæй Уæрæсей Федераций экономикон ирæзти министр Максим Решетников, æ хæццæ ма Уæрæсей промышленность æма базаради министради, «Ростех» æма æндæр профилон ведомствити бæрнон косгутæ.

Цæгат Иристонмæ аци косæг балци министрæн фиццаг нæ адтæй. Æ радон исудуи нисан адтæй Цæгат Иристони социалон-экономикон ирæзтæн аргъ искæнун, инвестицитæ республикæмæ куд цæунцæ, уой исбæлвурд кæнун, базонун, куд æнхæстгонд цæунцæ национ проекттæ æма программитæ республики, уæдта нæ бæсти нихмæ, раздæр ка некæдма адтæй, уæхæн санкцитæ æвæрд ке цæуй, уой нимагъæй, бизнесæн циуавæр агъази мадзæлттæ ес æма ци уавæрти архайунцæ, уой исбæлвурд кæнун дæр.

Цæгат Иристони Сæргълаууæг Сергей Меняйло æма республики хецæудзийнадæ æнхæстгæнæг оргæнти минæвæртти хæццæ фембæлди рæстæг Максим Решетников куд загъта, уотемæй Цæгат Иристонæн æ экономикон гъомус æй берæ, уомæ гæсгæ Уæрæсей Экономикон ирæзти министради, иннæ федералон ведомствити 'рдигæй имæ ес сæрмагонд гъосдард.

– Республикæ лæуд æй ирæзти надбæл. Уобæл дзорæг æнцæ аци анзи фиццаг кварталти бæрæггæнæнтæ. Фæффулдæр æй инвестицити бæрцæ. Сæ гурахстмæ гæсгæ Цæгат Кавкази федералон зилди субъектити хсæн Цæгат Иристон ахæссуы фиццаг бунат. Хуæрзæрдæмæ æйивддзийнæдтæ цæуй промышленноности, гъæуон хæдзаради, туризми, – фембæлди фæсте журналистти фарстатæн дзæппитæ дæтгæй загъта министр.

Нуртæккæ республики æнхæстгонд цæунцæ 20 паддзахадон программæ,

уонæй 12 æнцæ национ проекттæ. Сæ еугуремæн дæр сæ еумæйаг хæртæ 'нцæ 20 миллиард соми. Еугур аци программити фæлгæти 114 объектими нуртæккæ цæунцæ арæзтадон, бундорон цалцæггæнæн æма райарæзти куститæ.

– Ке зæгъун æй гъæуй, ес сагъæссаг кустуæттæ дæр, абони базарадæй ка фæххауæццæг æй, абони домæнтæн дзуапп ка нæбал дæттуй æма æ равналæнтæ кæмæн нæбал амонунцæ, уæхæнтæ. Етæ домунцæ æйивддзийнæдтæ, нæуæг цæстингас, уомæ гæсгæ республикæн æ фарсмæ балæудзæнæй федералон Хецауадæ, фарстатæ лух кæнунæн агъаз уодзæнæй федералон бюджетæй дæр, – бафеппайдта Максим Решетников.

Социалон къабазæ райрæзун кæнунæн ес Уæрæсей Федераций Президенти сæрмагонд бардзурдтæ. Аци рауæн дзубанди, фиццагидæр, цæуй сахар Беслæнбæл, уæдта Мæздæги æма Горæтгæрон районтæбæл. Сæ райрæзун кæнунбæл æнхæстгонд цæунцæ берæ аллихузон мадзæлттæ, лæвæрд цæуй уæлæнхæсæн финансон агъаз.

Максим Решетников æма Сергей Меняйло сæ фембæлди рæстæг куд фæннисан кодтонцæ, уотемæй Уæрæсей Президенти унафтитæ цæунцæ æнхæстгонд, фал куст гъæуй никки фæкарздæр кæнун, социалон объектæ – фулдæр аразун. Аци нисантæ исæнхæст кæнунæн 2023-2025 æнзти федералон бюджетти æвæрд æрцæудзæнæй уæлæнхæсæн фæрæзнитæ. Хæрзти-проектон гæгъæдитæ гъæуама цæттæгонд цæуонцæ афойнадæбæл.

Фембæлди рæстæг дзубанди цудæй курорт «Мамисон»-бæл, нæуæг аэровокзал Дзæуæгигъæуи аразунбæл, цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради къабазæ райарæзунбæл, Вагæнтæцалцæггæнæн заводи карнæбæл.

«Мамисон»-бæл дзубанди кæнгæй, фембæлди архайгутæ куд загътонцæ, уотемæй фиццаг инвестори хæццæ бадзурд финст æрцудæй. Е æхемæ есуй фондз фусунуати, уæдта ма коттеджтæ, ресторанта æма æндæр социалон объекттæ исаразуни ихæс. 2023-2024 æнзти зуймон рæстæгмæ курорти фæззиндзæнæй бундорон инфраструктурæ, цæттæ уодзæнæй лыжитæбæл цæунæн хуæнхон нади 20 километри.

Сергей Меняйло арфæ ракодта Максим Решетниковæн æма, æ хæццæ ка исудæй, еци бæрнон косгутæн, федералон Хецауади 'рдигæй Цæгат Иристонмæ уæхæн гъосдард ке ес, уой туххæй. Цæгат Иристонмæ æ косæг балций Максим Решетников бабæрæг кодта Беслæн дæр. 1-аг скъолай ихæлд спортивон зали исæвардта деденгутæ æма фембæлдæй «Беслæни мадтæлтæ»-йи комитети разамонгити хæццæ – Дудиати Сусаннæ æма Гæдиати Анети хæццæ. Се хсæн дзубанди цудæй, 1-аг скъолай бундорбæл арæзт ка цæуй, «Беслæн. 1-аг скъола», зæгъгæ, Дуйнеуон культурон-патриотон центрбæл. Æ аразуни æма æ нисани туххæй силгоймæгтæ загътонцæ сæ фæндæнтæ æма феппайуинæгтæ. Дудиати Сусаннæ куд загъта, уотемæй центри нисан æй терриоризми профилактикæ, æма еци нисанæн æ ахсгиагдзийнадæ лæдæргæй, Центр аразунмæ барæ кадæр даруй, етæ еугурдæр сæ ихæстæ æнхæст кæнунцæ цæсгонгинæй æма бæрнонæй.

Куститæ æнхæстгæнæг æй реставрацион арæзтадон компани «Скифос-РСК». Центри арæзтадæ куд цæуй, уой туххæй бæлвурд хабæрттæ иуазгутæн радзурдта компаний разамонæг Петр Павлов. Куд загъта, уотемæй куститæ æнхæстгонд цæунцæ «Цæгат Кавкази федералон зилди райрæзт»-и паддзахадон программæ фæлгæти. Нуриуæнгæ куститæн сæ 30 проценти æнхæстгонд æрцудæнцæ. Анзи кæронмæ Центр гъæуама уа цæттæ. Проектти нисан æй, 2004 анзи 1-3 сентябри аци рауæн ци æвæрхъуæ бæлах æрцудæй, уомæн æ историон фæд багъæуай кæнун, ихæлд скъолай бæстихай ба, куд мемориалон-историон нисанеуæги объект, еци хузи багъæуай кæнун.

Еци бон Беслæни адтæй цийни бæрæгбон дæр – байгон æй нæуæг рæвдауæндонæ. Сахари цæргутæ хъæбæр æнгъæлмæ кастæнцæ аци æхцæуæн цаумæ. Æ гæнæнтæмæ гæсгæ рæвдауæндонæ дзуапп дæттуй еугур нурикон домæнтæн. Бунат си ес 120 сувæллономæн. Арæзт ба 'рцудæй Беслæни райрæзти генералон пълани фæлгæти. Нæ республики Сæргълаууæг Сергей Меняйло, уæдта Максим Решетников æма мæскуйаг иннæ иуазгутæ дæр адтæнцæ аци рæсугъд бæрæгбони архайгутæ.

Æрмæг мухурмæ бацæттæ кодта ГÆТИЙТИ Светланæ.



ФÆСВÆД ГЪÆУТИ ЦÆРГУТИ ХУАРЗÆН

ЦÆГАТ Иристони æрæги æ куст райдæдта, бæлвурд рæстæги æмгъудæй республики гъæути цæргутæн медицинон агъаз ке фæрци лæвæрд цæудзæнæй, уæхæн медицинон мобилон комплекс. Æ фиццаг пациенттæ ба уодзæнæнцæ Михайловски гъæуи цæргутæ. Алкæмæн дæр хуарз фадут ес е 'нæнездзийнадæ терапевт, невролог, уролог, гинеколог, УЗИ æма иннæ специалисттæмæ исбæрæг кæнунæн.

Нæуæг медицинон мобилон комплекси кусти хæццæ сæрмагондæй базонгæ 'й нæ республики Сæргълаууæг **Сергей Меняйло**.

Цæлхитæбæл поликлиникæ æ дохтирти хæццæ Иристонмæ иссудæй Устур Новгородæй, æма дууæ къуæрей дæргъи косдзæнæй Михайловски гъæуи.

Нæ республики Сæргълаууæг медицинон мобилон комплекси кабинетбæл æрзилдæй, фæуидта куд косунцæ дохтиртæ уæхæн уавæрти, æма загъта:

– Аци проект, æнæмæнгæ, адтæй гъæугæ нæ республики цæргутæн. Уомæн æма, фæсвæд гъæути цæргутæй, беретæн сæ фадут нæ амонуй, аллихузон дæсниади дохтиртæмæ районмæ кенæ сахар поликлинитæмæ рандæун. Уæдта сæ къох дæр нæ амонуй, материалон æгъдауæй хъазар анализтæ раттун. Еци уавæр зæрдæбæлдаргæй, æрæги Сочий форуми дзубанди кодтан Устур Новгороди уæлдæр амунд медицинон мобилон комплекси компаний сæргълаууæг **Юрий Протасови** хæццæ æмгъу-стади бадзурд бафинсуни туххæй. Бацæттæ кодтан еугур гъæугæ гæгъæдитæ. Аци анз алли къуæре дæр медицинон



комплекс зелдзæнæй нæ республики райони идардгомай гъæутæбæл æма лæггадæ кæндзæнæй адæмæн.

Аци нæуæгдзийнадæ гъæугæ ке 'й æма адæми æнæ-мæнгæ ке гъæуй, уомæ гæсгæ, Сергей Меняйло зæрдæ байвардта уæхæн медицинон комплекси машинтæ нæхе республикæн дæр исамал кæнунбæл ке байархайдзæнæн-цæ, уомæй.

Еу – сувæллæнтти æнæнездзийнадæ ськолати бæрæг кæнунæн, иннæ ба – каргун адæмæн. Уомæй уæлдай, аци мадзал устур агъаз уодзæнæй диспансеризаций кустæн дæр. Рагацау онкологон незтæ рартасуни фæрци сæйги дæр афойнадæбæл исдзæбæхгæнæн ес.

Уомæй уæлдай ма Алагери райони гъæуама арæст æрцæуа, сæйгæдæнттæн донгъæдæй аразгæ ка 'й, уæхæн хуастæуадзæн завод. Сæйрагдæр си цæттæ кæндзæнæн-цæ физраствор. Етæ хуарз фæндитæ 'нцæ, æма бæргæ ку бантæсидæ сæ исæнхæст кæнун.

Фиццаг бон медицинон мобилон комплекси дохтирти кустæй испайда кодтонцæ дæсгай адæймæгутæ. Аци медицинон лæггæдтæ сæ еугуремæн дæр æнцæ лæвар.

Медкомплекс идарддæр косдзæнæй Цæгат Иристони фæсвæд гъæути. Сæ кусти фæтки туххæй ба республики цæргутæн игъосун кæндзæнæй нæ республики æнæнезд-зийнадæ гъæуайкæнуйнади министрадæ.

ДÆ ЦЪУХБÆЛ КУ НÆ ХУÆЦАЙ!..

Номдзуд япоинаг æф-сæддон раздзæуæг Нобу-нанга еууæхæни бæргæ ис-фæндæ кодта е 'знæгтæй кедæрти басæттун. Фал е 'фсæддонтæ фæууæлахез унбæл сæ зæрдæ уойасæ-бæл нæ дардтонцæ, секкаг син адтæй еци гъуддаг, фиц-цагидæр, уомæ гæсгæ æма си знаг бæрцæй дæс хатти фулдæр адтæй. Æма сæ уæд сæ раздзæуæг æрдæг надбæл бауорæдта, загъта син:

– Мæнæ æхца исуелдзæнæн. Æма кæд герб исхæ-та, уæд æнæмæнгæ фæууæлахез уодзинан.

Исуилдта æхца, æма герб разиндтæй. Æфсæд-тæй баруагæс æй, ке фæууæлахез уодзæнæнцæ, е, еци нифсгунæй размæ рампурстонцæ æма знæгтти æнцонæй басæстонцæ.

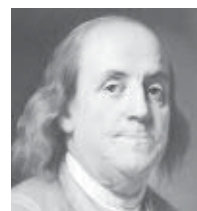
Тугъди фæсте Нобунангайæн æ адъютант уотæ зæгъуй:

– Æвæдзи, ирисхъи къох ци амона, уомæн æййе-вæн нæййес!..

– Раст зæгъис, – дзуапп равардта раздзæуæг.

Æма имæ равдиста, ке исуилдта, еци мæнгæ æхца – дуурдигæй дæр ибæл адтæй герби хузæ.

Япоинаг тугъдон раздзæуæги фæлилд миуæ берæ цидæр гъуддæгтти фæнзуй нæ нуриккон хецаудзийна-дæ. Ести гъуддаг райаразун сæ зæрди ку æрбафтуйуй, уæд, адæм дæр сæ гъуди зæгъæнтæ, зæгъгæ, рефе-рендумтæ-æрфæрститæ дæр бæргæ райаразунцæ, фал еци «исуелæнæн» дуурдигæй дæр еу дзуапп нисангонд фæууй – хецаудзийнади ка фæгъгъæуй, уæхæн. Кæд æма адæмæн сæ фулдæр Советон Цæдес багъæуай кæ-нуни фарс адтæнцæ, уæддæр сæмæ еске байгъуста?.. Нобунангайи налатдзийнадæ е 'фсæдтæн уæлахез æр-хаста, мах «раздзæугути» миутæ ба фулдæр хæттити зæран хæссунцæ æхсæнадæн, хумæтæг адæмæн...



Бенджамин ФРАНКЛИН (1706-1790), америкаг философ: «Фæразунгъон ка 'й, уомæн æ къохи бафтуйдзæнæй, цидæ-риддæр æй гъæуй, е...»

Кæд ма мах, Уæрæсей ху-мæтæг дзиллæ фæразунгъон нæ ан!.. Фал уæддæр, ци нæ гъæуй еуцæйбæрцæдæр хузæнон цардæн, уомæй ба нæ къохти æгириддæр ку неци æфтуйуй... Ци минкый къуæрттæн алцидæр æгæрдæр ма æнтæсуй, етæ фæ-разунгъондæр æнцæ? Кæд нæ, растдæр уодзæнæй зæгъун: етæ æдзæсгондæр æнцæ. Æма нури доги ба, ка куд æдзæсгондæр æй, уотæ ин хъæбæрдæр æнтæ-суй хе гъуддæгтæ аразунæн.

Варлам ШАЛАМОВ (1907-1982), финсæг: «Хуцауи раст адæм нæ гъæуй. Етæ æнæ Хуцау-æй дæр фæцæрдзæнæнцæ. Ху-цауи гъæуй, сæ тæрегъæдтæбæл фæсмон ка 'ркæна, уæхæнтæ...»

Е куд æй? Рæстзæрдæ адæм Хуцауи дæр æма сæ зæнхон хе-цæутти дæр нæ гъæунцæ? Æма уæд еци рæстзæрдæ адæми цæмæн арази кæнунцæ, рæстуодæй цæретæ, зæгъгæ? Тæрегъæдгитæ ба нæмæ кæд минкый нæ 'нцæ, уæддæр ескæд уой фегъустайтæ, æма си кадæр æ тæрегъæддаг миутæбæл æрфæсмон кодта æма дзилли размæ хатир ракурдта, Хуцауæй амунд раст надбæл æрлæудтæй æма Хуцауи фæдзæхститæмæ гæсгæ цæрун байдæдта?..



Василий РОЗАНОВ (1856-1919), философ: «Еунæг адæй-маг дæр æстауни аккаг нæй. Алли адæймаг дæр æй тæрегъ-æддаг...»

Мах цардиуаги ба цæмæ-дæр гæсгæ ниффедар æй уæхæн фæткæ: дзилли 'хсæн уотид æ кой ракæнуни аккаг дæр ка нæй, уæхæн гиризæгтæ кенæ сæхуæдтæ сæхе, кенæ ба сæ хузæнтæ сæ еци æста-уæги еудадзуг æстаунцæ, хецауттæ сæ боц кæнунцæ аллихузон хуæрзеугутæ æма хуæртæй. Нæ адæм ба тæрегъæддаг кæд естæмæй æнцæ, уæд уомæй, æма нæ цардиуаги еци æведауцæн ке бухсæн...

АДÆМИ ЦÆСТÆ УИНАГÆДÆР ÆЙ!..

МЕДИЦИНОН КЪАБАЗÆН АРГЪГÆНÆГ СÆЙГÆ ÆЙ

Дзилли цæстингас бæлвурдгæнæг Левадæ-центр Уæрæсей **45** регионемæ **1600** адæймагæй бафарста, медицини, ахуради æма цæрæнуæттæ-коммуналон хæдзаради архайди туххæй.

Бафарст адæмæн сæ фулдæр (**67%**) куд ни-майунцæ, уотемæй нæдæр сæхуæдтæ, нæ-дæр ба сæ бийноти иуонгæ багъæуаги аккаг хузи медицинон лæггадæ райсун-бæл сæ зæрдæ нæ дарунцæ. Зæрдирайгæ цæстингас еци гъуддаги разиндтæй бафарст адæмæн айдагъдæр се 'ртиккаг хаййæй минкый-дæрмæ: æдеугурæй **27%** уотæ æнгъæл æнцæ, æма багъæуаги син равгæ ес фидибæстон медицини фæр-ци исдзæбæх унæн.

Æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуйнади къабазæй арази æй алли фæндзæймаг адæймаг (бафарст адæ-ми **20%**). Уæрæсей Медицинон лæггæдтæй арази ка нæй, уони бæрцæ ба фулдæрæй-фулдæр æнцæ (**77%**).

Уæрæсейæгтæн айдагъдæр сæ **2%** нимайунцæ, уæрæсейаг медицини хуæрзгæдæдзийнадæ зингæ

фæххуæздæр æй, **11%** ба – еуцæйбæрцæдæр хуæз-дæрдзийнадæ си фæззиндтæй. Дзилли зингæдæр хаййи (**39%**) гъудимæ гæсгæ ба еци-еу уавæри æй, æ хуæрзгæдæдзийнади неци æййивдзийнæдтæ æр-цудæй. Фæллæгъуздæр æй, зæгъгæ, ба нимайунцæ **27%**, зингæ фæллæгъуздæр æй, зæгъгæ, ба гъуди кæнунцæ **15%**.





ХЪАЗБЕГТИ Хъазбег.
4.08.1945. æ. Грейц

ХЪАЗБЕГТИ Хъазбег: «УАРЗÆ, ÆМГАРÆ, ДÆ БÆСТÆ МАДАУ, РАДТÆ Æ СÆРАППОНД ДÆ ТУХÆ!..»

Лæдæрун дин дæ зæрдмæтæл:
Нур дæ фæндуй зæрдбунæй
Æрцæйцæгъдун де 'ндон хæтæл
Нæ сæрбару идзулдæй.

Фал изди фат!.. Ци киндæуа?
На! Нур дæр дæ нæ астæу!
Кæд зæнхи зилд æринцайа,
Уæд феронх уодзинан дæу!

1937.

Дæ бæстæ уарз!

Уарз, æмгар, дæ бæстæ мадау,
Ратт йæ сæраппонд дæ тых!
Цу æзнаджы ныхмæ уадау,
Цæв æрра куйтæн сæ ных!

Зон, фыдбон æмæ фыдлæгæн
Дардмæ н 'ахæссы сæ дуг.
Зон, фашистон сау æрдонгтæн
Мах ныккалдыстæм сæ туг.

Зон, ныппырх уыдзæн сæ гæнах, –
Дурыл нал баззайдзæн дур!
У уæлахизмæ нæ фæндаг –
Никуы батар уыдзæн хур!

Уарз, æмгар, дæ бæстæ мадау,
Ратт йæ сæраппонд дæ тых!
Цу æзнаджы ныхмæ уадау,
Скал æрра куйтæн сæ пырх!

1941.

Сæумæ

Æхсæйвон халасæй
Ферттивта сæумæ
Æхсинцъæ бæласæ
Уæлмæрдти сæрмæ.

Метæйдзаг бæласæ
Базмалдæй думгæй.
Æркалдæй халасæ
Æ фæтæн сунтæй.

Æркалдæй халасæ
Æхсинцъи сæрæй,
Райгъал æй бæласæ
Рохс хори тунтæй.

1929.

Æрбауæй сау тар

Уайтагъд курм угау
Бæстæ нигъгæртæй –
Зæрдæ нирристæй
Тæхсгæй фудуæззау.

Цæстæй нæ уидтон,
Уæддæр игъустон:
Цъæхахст, унæргъун,
Дзиллæн сæ кæун.

Зæрдæ фæссау æй –
Фурвуд æгæнон.
Адæм æгæнон
Зиндони мардæй.

Цæстæй нæ уидтон,
Уæддæр игъустон:
Фонсæн сæ æрхун,
Куйтæн сæ рæйун.

Фалæ уæхæн рун
Æрдзæ нæ бухсуй,
Фудлæг, йе фурвуд
Берæ нæ хæссуы.

Дуйне нирристæй –
Арвæн æ гæрах
Тухгин æнæуаг
Уайтагъд фæццудæй.

Мæйдар фæппурхæй,
И хор фæззиндтæй,
Æма нæуæгæй
Дуйне ниррохсæй...

Цæстæй æриуидтон –
Фурвуд, фудбæллах!..
Фегъал дæн, хеддон
Калдтон æнæуаг...

Фæскавказ,
станицæ Самур,
19.VII.1942

Фæнгуы мæ

Фæндуй мæ мæн
Цæмæй дзиллæн
Æ зæрдæ уа кæдзос,
Цæмæй æ уод
Ма уа инод –
Хæсса ирдæй е 'нос.

Фæндуй мæ мæн,
Цæмæй зустæй
маке еса уæлдай –
Цæмæй лæгæн
Есгæ тухæй
Мабал еса æ хай.

Цæмæй дуйне
Ма уа дууех –
Уæлдæр æма дæлдæр,
Цæмæй дзиллæн
Æ кой тугъдæн
Исуа æлгъист, уæнгæл!

Цæмæй лæгæн
Исуа цæрæн
Алкæми дæр фæндон,
Цæмæй æ уаг
Цардæн исуа
Рæстдзинадæ бунтон!
Тбилиси, 24.VIII.1942.

Ме `фсæгтон тæфирфæс

(Найфонти Александри мадæн)

Мабал хезæ, æна, дæ хъæболи,
Нæбал фæззиндзæнæй æ байвæд,
Нæбал агордзæнæй æнафони
Æ цауæйнон гæртæ, æ нимæт.

Мабал хезæ, æна, дæ хъæболи,
Нæбал ницхордзæнæй игъæлдзæг,
Агурдта дæ, æна, тохи бони,
Уогæй уæззау цæфæй æгудзæг.

Мабал хезæ, æна, дæ хъæболи,
Идард бæсти бахустæй æ цард,
Мадау неке бадтæй æ уæлгъоси,
Нæ ин байвардта æ гъæу æ мард.

Мабал хезæ, æна, дæ хъæболи,
Сау ингæни иссердта æ уат.
Ма дзиназæ – дæ фурт устур тохи
Бæгъатæрбæл æрцудæй нимад!..

Мабал хезæ, æна, дæ хъæболи,
Нæбал фæззиндзæнæй æ байвæд,
Нæбал агордзæнæй æнафони
Æ цауæйнон гæртæ, æ нимæт.

Хонсар фронт,
17. VII.1943.

Мæ фуртмæ

Ирæзæ, мæ хор, ирæзæ,
Исбæззæ мин фуртæн.
Нæ уалдзæгæн æ рæзæ
Фæббæздзæнæй дæуæн!

Ирæзæ, мæ хор, ирæзæ,
Макæд комæ æнкъард –
Багъæуаги-еу дæ мæтæ
Макæд сорæ идард...

Ирæзæ, мæ хор, ирæзæ,
Дзиллæ дин уæд амонд –
Уой бæллунæй дæ зæрдæ
Исæхседæд йе 'взонг.

Æрмæст, мæ хор, бадарæ
Дæ зæрдæбæл фæдзæхст:
Дæ фæндурбæл рæвдауæ
Мæ хумгонди арæхст.

Ирæзæ, мæ хор, ирæзæ,
Мæ цард дин уæд фæхъау,
Нæ уалдзæгæн æ рæзæ
Фæууæд дæуæн мудау!
Нафтлуг, 24.VII.1942

Ох, æна!

О, æна, е,
Дæ хъæболæ
Идард бæсти
Зæрдтагонæй
Дæ фæууиндмæ
Ку бæллуй! Дæ рохс сорæт
Æппунæдзох
Æ фæлгæси
Æд цийнадæ
Зæрдирайæн
Ку гъазуы!

Хонсар фронт,
станицæ Дьякова.
15.VI.1943.

Уалдзигон сæуми

Арви тегъæй игъæлдзæгæй
Хор ницхурдтæй адæммæ.
Бабузтæ дæр пæр-пæргæнæй
Фæттахтæнцæ гъæдæммæ.

Сабургомау, устур зилдæй
Мæйæ арæбæл идзулдæй.
Мегъæ гъæдæй тумугъæнæй
Уорс-уорсидæй исбурдæй.

Гъæугæронæй мæгурхузæй
Кауин хæдзарæ зиндтæй.
Урух цохъай сæргубурæй
Еу лæг тургы æзмалдæй.

Сæ уæлсера къудуронбæл
И зæронд лæг æрбадтæй,
Буйнаг ходæ лæгун сæрбæл
Æгириддæр нæ лæудтæй.

Йе стур полæй тохонийау
Хъуæцæ хæрдмæ æздустæй.
Хори гъармæ сæрдтон цъеуау
И зæронд лæг идзулдæй.

И хæдзарæй бæгъæнвæдæй
Сувæллæнттæ рауадæй.
Уони фæсте уæгъдфадугæй
Зæронд уосæ рахилдæй.

Æрбадтæнцæ хори гъармæ
И мæгуртæ фондзæмæй,
Сæ бабай конд тауæрæхъмæ
Игъустонцæ æмзæрдæй.

1929.

А.С. Пушкини хузæмæ

Цæуы рæстæг æвæллайгæ,
Еуы фæлтæри фæлтæр...
Кæсис мæмæ, æдæуагæ,
Кæлуы де 'нгæсæй цæхæр!

Хъумбул дзигко сау-сауидæй
Уиндæн æвдесуй æ конд.
Уарзон цæсгон сагъæсхуз æй.
Тæрних исхаста бæрзонд.

Кæсун дæмæ, нивæндун дин
Цæхæр зæрдæй дæ фæлгаст.
Зæгъун, мæ хор: «Дæ царди зин
Ке ниууадздзæй æнæ маст?!»

Уинун уартæ дæ цæстити
Уазал догæ... Æфхуæрд цард.
Уинун уартæ дæ маргуги...
Топпи гъæртæ... Тоги калд...

Æринцадтæ, гъо, баймир дæ!
Зæрдæ нирристæй. Сау бон...
Сауæхседтмæ, хорискастмæ
Адтæй дæуæн дæ фæндон!..



КАЛМАНТИ Алани кондхузæ.

Хъазбегти Хъазбег нæ национ културнæ райрæзтбæл хъиамæт кæнгæй, берæ хуарздзийнæдтæй фескьюæлхтæй. Уæлдай арфиагæй ба 'й уомæ гæсгæ имисæн, æма уодуæлдайæй фæййархайдта нæ адæмон исфæлдистади хæзнатæ æмбурд æма сæ багъæуай кæнунбæл. Уомæн æма си федарæй æруагæс кодта: еци хæзнатæн сæхе цитгиндзийнадæй дæр сæ ахедундзийнадæ агъазиаудæр æй, уой хæццæ ба ма, куд финста, уотемæй «адæмон исфæлдистадæ рагæй нурмæ дæр баст æй аййев литературы хæццæ. Етæ цæрунцæ æма ирæзунцæ еумæ, гъæздуг кæнунцæ сæ кæрæдзей...»

Адæмæн исфæлдистади гъæздугдзийнæдтæ Хъазбегти Хъазбегти исразæнгард кодтонцæ хецæн аййев уадзимистæ ниффинсунмæ дæр. Мухур си кæнæн еуей.

ХЪАЗБЕГТИ Хъазбег

НОМБÆЛУОСИ ФУРТ

Æцæг хабар. Тандути Губай дзурдтæй финст.



КУМÆРИТТАТИ Аркадийи кондхузæ.

УОРСДОНМÆ хæстæг адтæй минкый гъæу – Хъæрæггæс. Революций агъоммæ си цардæнцæ баделиатæй рацæуæгæ муггæгтæ – Зураптæ æма Сосрантæ. Ами цардæй Зурапти Хъансаубий дæр. Е адтæй бæрзонд, бæзæрхуг, саухелæ, мæстигæр æма хеуарзон. Бийнонтæ ин адтæй, фал ма номбæлуосæ æрхудта мæгур хæдзарæй рæсугд кизгæ Хаирхъæзи. Хаирхъæзон райгурдæй дууæ биццеуи, хестæр худтæй Дабан, кæстæр ба – Гуйман. Хаирхъæз зиндзийнæдтæбæл ахур адтæй, кустидæгæ фæллад нæ зудта, фал уæддæр адтæй номбæлуосæ. Хъансаубий æма æ уосæ Залдузхан Хаирхъæзи сæхецæн косун кодтонцæ. Карзæй имæ дзурдтонцæ, æфхуардтонцæ 'й. Е дæр бухстæй зиндзийнæдтæн. Дзорун не 'ндиудта е 'фхуаргутæмæ. Уалинмæ æ биццеутæ фæгъгомбæл æнцæ, тохи бацудæнцæ се 'лдар-фиди нимæ æма уонæбæл цæуи дзубанди аци таурæхъи.

1

Хъæрæггæси гъæугæрон еу минкый хæдзари æрцардæнцæ Хаирхъæзи бийнонтæ. Мæгур силгоймагæн багъомбæл æнцæ æ фурттæ. Æхсаргин æма гуппурсар биццеутæн нур сæ цæститæбæл уадæнцæ æвгуд царди бæнттæ. Гуйман минкыйæй хуарз лæдæрдтæй, номбæлуоси цæуæт æнцæ, зæгъгæ, син цæмæн фæдис кодтонцæ, æгадæрдæр бунати сæ цæмæн æвардтонцæ, иннæ сувæллæнттæ сæхе сæрустурдæр цæмæн дардтонцæ, еци хабæрттæ. Фал æ зæрдæбæл бадардта æ мади зин царди нивтæ: æ мадæ æма æ минкый æнсувæри хæццæ цардæнцæ кæркдони хуарз хæдзари. Сæ фидæ – «ездон» Хъансаубий ба æ иннæ уосæ æма цæуæти хæццæ цардæй бæрзонд галауани, хæдзари алливарс – устур рæзбун.

Хаирхъæз æ сувæллæнтти хæццæ фестивад бон цъæхтæ кæнун ку райдаидæ, уæд æма уомæй æмбесæхсæви уæнгæ уæззау куститæ кодта, æ фæллад исуадзунæн дæр ин рæстæг нæ адтæй. Хъансаубийи иннæ бийнонтæ ба сæумæй исистиуонцæ – хор дзæвгарæ ку иссæуидæ, уæд. Сæхе сабургай нимснунцæ, уæдта стъоли уæлгъос æрбадиуонцæ. Сæ рази стъолбæл идæ аллихузи хуæруйæгтæ.

Сог ниффæдиуонцæ Дабан æма Гуйман, пеци уæлгъос ба зелæнтæ кодта Ха-

ирхъæз æма хуæруйнаг лæвардта Хъансаубийи бийнонтæн.

Еууæхæни фæсхуæрдæ Залдузхан æ зæрди дзæбæхæн цъопп æма æлхуйнæ райста æма бавналдта æлвесунмæ, халæ фескьюдæй æма æлхуйнæ зæнхæмæ æрхаудтæй. Цалдæр хатти исиста æлхуйнæ, фал уæддæр нæ рæстмæ кодта æ куст æма æ маст æ хъурмæ исхъæрттæй, уотемæй фæгъгæр кодта:

– Еци силæ! Е мин циуавæр æлхуйнæ равардтай, æ уæдæртт куройни фиди хуарз ку æй æма æ халæ ку нæ уорамуй!

Хаирхъæз æ куст фæууагъта, Залдузхани размæ бауадæй, æлхуйнæ зæнхæй исиста, æркæститæ имæ кодта, æма фæлмæн гъæлæсæй загъта:

– Æлхуйнæмæ неци лазæ ес, Залдузхан, уæдта æ уæдæртт дæр куд гъæуй, уотæ æй, – кæсай, зæгъгæ, исдзурдта Хаирхъæз, цъопп райста, æлхуйнæ низзилдта æма халæ æмхузон æма рæсугд здухсæ æрцудæй. Никкидæр ма цалдæр хатти æруагъта халæ, уæдта æй балæвардта æхсийнæмæ:

Залдузханæн æ маст никки хъæбæрдæр рафунхтæй, Хаирхъæзи кьохти æлхуйнæ уотæ хуарз ке федæуй, æ халæ циллей хуарз ке уайуй, уой туххæй, фал ци загътайдæ, уой нæ зудта. Нæуæгæй бабæй бавналдта Залдузхан æ кустмæ, фал бабæй уæддæр нæ рæстмæ кæнуй, никки фæфуддæр æй, халæ æлхуйнæ цæстæбæл хуæцгæ дæр нæбал кæнуй æма Залдузхан æ фурмæстæй еци-еу гъæр фæккодта:

– Хийнæ ин искодтай æви?! Халæ æлхуйнæбæл хуæцгæ дæр ку нæбал кæнуй!

Хаирхъæз бабæй æ куст ниууагъта, бацудæй æхсийни размæ, æлхуйнæмæ æркæститæ кодта æма загъта:

– Йарæби, æлхуйнæмæ неци фау æрхæссæн ес.

– Гæрр, куд неци кæнуй! Мадта æрхауæ, æрхауæ ци кæнуй, халæ æлхуйнæбæл цæмæннæ хуæцуй?

– Æлвесун нæ зонис, æма уомæн, – карзæй загъта Хаирхъæз.

– Æз нæ зонун?! –

– Гъо, ду нæ зонис!..

– Куд мин æндеуис уотæ зæгъун, æнаккаг! – зæгъгæ, фæггæпп кодта æ къелайæй Залдузхан, æлхуйнæ бæрзонд фелваста æма си Хаирхъæзи сæр ниххæфт кодта. Хаирхъæз ниннæдтæй, фал æхебæл фæхуæстæй. Дууæ сувæллони

сæ бунæттæй хæрдмæ фесхуæрдтæнцæ, Дабан никкудтæй, фал Гуйман фæггæпп кодта, æ мади рази æрбалæудтæй, æ кьохтæ æрбатумбул кодта, æ дæндæгугти кьæс-кьæс иссудæй, уотемæй тарæрфугæй, арси хъæболи хуарз бакастæй Залдузханмæ.

Залдузхан биццеуи цæсгон ку рауидта, уæд æ бауæр куддæр ниддиз-диз кодта, æ цæстити ин бафеппайдта хъæбæр æнæуиндзийнадæ æма хуарзау нæбал фæццæй, уæдта æхебæл фæхуæстæй æма, хелаги хуарз суф-суфгæнгæй, исдзурдта:

– Гъе, амæ дæр нæ кæсетæ, берæгъи бæдоли хуарз æ дæндæгутæ куд низзи-хъир кодта. Цотæ ардигæй, мæ цæстæ уæ куд нæбал уина, уотæ!

Цæйбæрцæдæр рæстæг рацудæй. Гуймани маст иссудæй, е 'мгæртти хæццæ гъазгæй бабæй ходун райдæдта, фал еци гъуддаг берæ нæ рахаста. Фæззæг æрдæмæ еу изæр Залдузхани биццеу æ зæрди дзæбæхæн скъæтæй рауагъта уæситæ æма сæ хæццæ тургъи гъазта. Хаирхъæз æнæгъæнæ бон хъæппæлтæ фехснадта æма сæ дзæхæрадоли байтудта. Изæрæй сор дзаумæуттæ æрæмбурд кодта, агъаз ин кодтонцæ æ дууæ биццеуи. Залдузхан фæссæхуар бафунæй æй æма нур дæр нæма райгъал æй, Хъансаубий ба сæ дурæрмæ бæрзонд æнгозæ бæласи бунидтæй æма сагойнæ дзæбæхтæ кодта.

Раст еци афони хезæнæй æрбацудæнцæ гъоцитæ æма сæбæл тургъи исæмбалдæнцæ сæ уæситæ æма сæ уайтæккæ дæйун фæййагидтонцæ.

– Мæнæ нæ уæситæ куд æнцад дæйунцæ, – фæгъгæр кодта Хъансаубийи борхелæ биццеу.

Хаирхъæз уайтæккæ рауадæй тургъæмæ. Гъуддаг ку балæдæрдтæй, уæд тарстхузæй исдзурдта:

– Æллæх, уæситæ бададтонцæ!

Æд сагойнæ æрбауадæй Хъансаубий, дзæхæрадоной рауадæнцæ Дабан æма Гуйман дæр.

– Ехх, дæ хæдзарæмæ дæ фæттардæуа, кæми адтæ, кæми?! – Хаирхъæзбæл мæстгунæй нигъгæр кодта Хъансаубий.

– Уæртæ дæ биццеуи бафæрсæ. Уæситæ е рауагъта, – загъта Хаирхъæз.

– Гъе, сайтани бæдолæ, ду ба ма уæд ци гъæуайгæс дæ ами? – никки мæстгундæрæй ниббогътæ кодта Хъансаубий æма сагойнæ фехста Хаирхъæзбæл. Гуйман дор фелваста æма æй Хъансаубий-

бæл низзиввутт кодта. Фал æй уайтæккæ е дæр ранадта.

Куд гъæуама фæронх кæна Гуйман еу-гур еци цаутæ. Еу-æхсæрдæс anzi ибæл ку рацудæй, уæдта еу уæгхæн æфхуæрди рæстæги æлхий æрфугæй бакастæй Хъансаубиймæ æма ин загъта:

– Аци хатт ма дин хатир кæнун мæ фидæ дæ ке хонунцæ, уой туххæй, иннæ хатт дæхемæ кæсæ!..

Еци бонæй фæстæмæ Хаирхъæзмæ уæлдай дзурд кæнун некебал æндиудта. Гуймани тухæ æма æхсари хабар райгъустæй баделиатæбæл. Фæтæнреу, тарæрфуг æма мадзора биццеу син цидæр устур тас уагъта сæ зæрдити.

Еу изæр Хъубадти хестæртæ æрте-мæй Зурапти Хъансаубийи хæдзари рахастонцæ унаффæ, цæмæй Хаирхъæз æ сувæллæнтти хæццæ хецæнгонд æрцæуа муггæйи æнæ есбонæй æма æрцæра гъæугæрон.

Сæ кæркдонæ син фæлластонцæ гъæугæронмæ, æма уоми цæрунтæ райдæдтонцæ æнæ зæнхæ, æнæ барæй... Цардæнцæ сæхецæн, къæбæр амал кодтонцæ. Хуарз бæх æ кьохти бафтудæй Гуйманæн. Мадæ зæрдитæ æвардта æ биццеутæн. Фал æ фурттæй нæ иронх кодта æ мади ин ка æфхуардта, уонæмæ сæ маст.

2

1906 anzi, еу изæр, Лолати Дзасари хæдзари цалдæр æмгари – Гуйман, Сохти Налухъ, Созайти Майрæн, Мудойти Дзаххо, Æгъузати Салангери æма æндæртæ бадтæнцæ финги уæлгъос æма дзубанди кодтонцæ сæ доги цардиуагæбæл. Дзасар тарæрфугæй дзурдта:

– Мæгур адæми цард бонæй-бонмæ лæгъуддæр æма зиндæргæнгæ цæуи. Дзурди барæ нæмæ нæ хауй, зæнхитæй нин хай нæййес, игуæрдæнтæй. Нурмæ ма нæ бон адтæй гъæдæй пайда кæнун æнæлхæнгæй, нур нин еци барæ дæр нæбал ес. Нæ кæрæдзей нæ лæдæрæн, æндæр Найфони-фурт дæр мæгуртæй ку æй, уæд уотæ зæрдигæй цæмæн косуй, æлдæрттæн гъæдгæс нури уæнгæ уомæй уæлдай неке адтæй!

Найфони-фурт баделиати къелæ-стæргутæй адтæй. Кодта гъæдгæси куст. Æхецæн хæдзарæ нæ адтæй æма æрцардæй Хъæрæггæси уæллаг синхи – гъæздуг Со-сранти Бадей хæдзари.



Казбек КАЗБЕКОВ с родными: впереди слева — его мать Барийна, справа — СОСИЕВА Анфиса, мать его супруги Лидии, а сам он стоит во втором ряду с ближайшим другом и соратником Гадзо КАЗБЕКОВЫМ.

ОПАЛЕННАЯ СУДЬБА

Почему-то так повелось, что юбилейные статьи в основном пишутся в какой-то лучезарной тональности. Вот и в посвященных жизни и творчеству Казбека Казбекова статьях скорописью перечисляются основные вехи его биографии и пересказываются отдельные моменты его творческой деятельности. И как-то деликатно обходится все то, из-за чего так трагически складывалась его судьба. А между тем об этом надо говорить и говорить, потому что именно то, что его абсолютно безвинно подвергали гонениям и опале, не позволило ему реализовать возможности своего многогранного таланта во всей его полноте и мощи.

Тут следует особо подчеркнуть, что усилиями доктора филологических наук, профессора Сулеймана Сабаева все обстоятельства трагической судьбы опального писателя, литературоведа, боевого офицера, участника Великой Отечественной войны, истинного патриота своей Родины Казбека Казбекова обнародовал в своем обстоятельном литературном очерке «Судьба опального писателя». Хотелось бы его полностью представить вниманию наших читателей, но, к сожалению, возможности газеты не позволяют, а потому ограничимся воспроизведением отдельных его частей.



Сулейман САБАЕВ,
(1930-2014)
профессор, поэт,
публицист

Представителям осетинской творческой интеллигенции в 30-х годах прошлого века приходилось трудиться в невыносимо тяжелых условиях. В те времена лучшие произведения писателей прошлого Т.Мамсурова, С.Гадиева, Д.Короева, Е.Бритаева были признаны «враждебными для народа», «антисоветскими», «пропитанными буржуазным национализмом» и на них было наложено табу. Многие же современные писатели: Г.Малиев, Г.Бараков, К.Дзесов, С.Косирати, Дз.Гатуев, С.Кулаев и другие осуждены на длительные сроки или расстреляны за «буржуазный национализм» и распространение «антисоветских идей». Поистине земля горела под ногами осетинской творческой и научной интеллигенции.

В те же годы под неусыпным наблюдением правоохранительных органов оказался и двадцатипятилетний аспирант СОНИИ К.Т. Казбеков. Причиной тому послужило то, что его научными руководителями были объявленные буржуазными националистами и арестованные известные профессора Г. Дзагуров и Б. Ал-

боров. «Вина» Казбекова отягощалась еще и тем, что Г. Дзагуров был редактором и автором предисловия его первой книги стихов «Свирель новой жизни».

Казбек Тимофеевич отдавал себе отчет, что над ним нависла реальная угроза ареста и пыток. В этом он еще больше убедился после ряда вызовов на допрос следственными органами и проведенного ими собрания в коллективе СОНИИ, где без обиняков прозвучало требование осудить «буржуазных националистов».

Как все это происходило — тема особого разговора, и, надеюсь, будет возможность вернуться к этому вопросу. А пока отметим, что травля К.Казбекова продолжалась и после того, как он вернулся с войны.

Казбек Тимофеевич посвятил и несколько стихотворений погибшим на фронте, отдавая им дань за героические подвиги. В целом же сборник «В дни борьбы» явился поэтической эпопеей о Великой Отечественной войне 1941-1945 годов, где героем выступает народ, борющийся против немецко-фашистских захватчиков. Он свидетельствовал также о зрелости многообещающего таланта автора. К сожалению, это была его последняя прижизненная книга.

Последующие годы творческой деятельности Казбекова протекали в тяжелых драматических, если не сказать трагических, условиях. Начиная с конца сороковых годов власть придерживающиеся

в печатных органах по указанию вышестоящих чиновников вообще перестали публиковать рукописи на дигорском диалекте. На этой почве у него не раз возникали конфликты. Чтобы как-то выйти из положения, он стал писать эпические произведения на иронском диалекте, особенно не удавалась ему лэрика. Хотя в это время Казбеков и написал несколько стихотворений на иронском диалекте, он вскоре понял, что настоящую лирику поэт может создавать лишь на языке, который был питан с молоком матери. По воспоминаниям близких, большую часть этих стихотворений он уничтожил, чувствуя их слабость.

Волна преследований и арестов 30-х годов, как незатухающий вулкан, с новой силой прошла по всей стране в начале 50-х годов. Особенно сильно от нее пострадали осетинская литература, фольклор, а также научно-творческая интеллигенция. Группа оголтелых подхалимов и предателей интересов осетинской культуры во всех печатных органах республики развернула ожесточенную критику под флагом борьбы против буржуазного национализма в литературе, устном народном творчестве и науке. Дать полную картину истории развития осетинской литературы этого периода — задача специального исследования. Мы лишь затронем некоторые события и факты, имеющие прямое отноше-

ние к судьбе К.Т. Казбекова. Так уж сложилось, что волею этой злой судьбы в центре внимания «критиков» и правоохранительных органов оказался именно он.

В ряде статей и решениях Северо-Осетинского обкома ВКП(б) жесточайшей критике было подвергнуто и творческое наследие осетинских писателей С.К. Гадиева, И.Д. Канукова, Д.Г. Короева, Р.П. Кочисовой, Д.Х. Мамсурова, Г.Дз. Плиева, Т.А. Епхива, Т.И. Балаева, И.Б. Хуадонти и многих других. Такой же критике были удостоены научные труды по осетиноведению выдающихся ученых В.И. Абаева, Б.В. Скитского, Г.Кокиева, М.С. Тотоева. Почти все они в той или иной мере обвинялись в пропаганде буржуазного национализма, в извращении фактов истории Осетии, в идеализации патриархально-феодальной старины... Впрочем, легче перечислить, какие тягчайшие грехи им не приписывались.

Особенно ощутимый удар осетинской литературе, культуре, науке и интеллигенции нанесли решения пятого Пленума Северо-Осетинского обкома ВКП(б) от 16 апреля 1952 г. и заседания бюро от 4 ноября того же года, посвященные вопросам состояния идеологической работы в республике.

За этой вакханалией в печатных и партийных органах внимательно следили и тщательно собирали компромат на осетинскую интеллигенцию правоохранительные органы. Одним из первых, за кем была установлена негласная слежка еще задолго до начала 50-х годов, был писатель-фронтвик, преподаватель осетинской литературы СОГПИ К. Казбеков. В результате этой слежки был собран компромат и 21 октября 1953 года было подготовлено постановление на его арест, где, в частности, говорится: «Казбеков Казбек Тимофеевич, будучи враждебно настроенным к советскому строю в военный и послевоенный период, проводил среди своего окружения антисоветскую, буржуазно-националистическую агитацию. В годы Великой Отечественной войны Казбеков высказывал свои намерения об уходе от службы в армии, возводил клевету на колхозный строй, протаскивал в своих художественных произведениях националистические настроения.

В послевоенные годы Казбеков, выступая против мероприятий Коммунистической партии и Советского Правительства, проявляет элементы буржуазно-национализма. В своих выступлениях и лекциях в институте идеализировал дореволюционных, реакционных писателей и их произведения, носящие буржуазно-националистический характер. Восхваляет врагов народа, возводит клевету на русский и другие народы» (т. 1, л. д. 2).

В тот же день постановление было утверждено министром МВД, а 23 октября прокурором республики санкционирован его арест. На следующий день, 24 октября, К. Казбекова забрали прямо из аудитории, где он проводил занятия со студентами. Одновременно был проведен обыск

в его квартире и изъяты все рукописи, дневники, книги, письма, словом, весь архив писателя до последнего клочка бумаги.

Ознакомившись с двухтомным делом №ФС4641, хранящимся в архиве госбезопасности, насчитывающим около 1000 листов, убеждаешься в том, что следствие шло по заранее четко намеченному плану с единственной целью изобличить Казбекова в предъявленном ему обвинении.

Допрос обвиняемого начался в день ареста и продолжался без малого четыре часа. Протокол допроса краток, но из ответов Казбекова видно, что в основном его допрашивали о Г. Дзагурове и Б. Алборове, арестованных еще в 30-х годах. Ответ обвиняемого был следующим: «О буржуазно-националистической деятельности Дзагурова и Алборова я узнал только после их разоблачения. Виновным в проведении антисоветской буржуазно-националистической деятельности себя не признаю» (т. 1, л. д. 33-34).

Свидетельских показаний о том, с какой откровенностью и настойчивостью защищал Казбеков творческое наследие Т. Мамсурова и Е. Бритаева десятки, но хотелось бы привести еще одну выдержку из показаний Н.А. Кадзовой, в гостях у которой Казбеков говорил: «...Что бы со мною ни случилось, я никогда не соглашусь с теми, которые говорят, что Бритаев не нужен, что его нужно вычеркнуть из истории осетинской литературы... Рано или поздно Бритаев займет свое место в осетинской литературе, и тогда вспомнят нас хорошим словом» (л. д. 219).

Все эти показания и признания в ту пору были вполне достаточными, чтобы обвинить Казбекова в умышленной пропаганде буржуазных националистов, в игнорировании им решений партии и правительства. Несколько сложнее было доказать его виновность в допущении антисоветских высказываний в творчестве и в беседах с людьми. Но и здесь следователю «неоценимую» помощь оказала экспертная комиссия, которая во фронтовом дневнике Казбекова нашла запись на осетинском языке: «Где, правда? Правды никогда не было, нет и никогда не будет. Жизнь — издевательство. Одни живут в роскоши, а другие, защищая их, проливают кровь. Вот эта жизнь!» Хотя эта запись относилась к лжепатриотам и дезертирам, уклоняющимся от участия в войне, но такая «мелочь» не устраивала следователя, и он констатировал ее как антисоветский выпад.

В следственном деле большое место заняли и показания свидетелей об антисоветских выпадах К. Казбекова, допущенных им в доверительных беседах с близкими знакомыми еще задолго до своего ареста. Одним из таких его «приятелей» был некий Р.К. Тхапсаев, который на допросе еще 11 апреля 1951 года показал: «В мае 1948 года я около универмага встретил Казбекова. Разговор был на разные темы... Он мне начал говорить: «...видишь, какая очередь, это сегодня дадут обувь... Сколько я помню суще-

ствования советской власти, без очереди ничего не было...» Примерно в середине июля 1948 года я опять прогуливался на проспекте им. Сталина с Казбековым Казбеком, который в процессе беседы со мной сказал, что он скоро уйдет в отпуск, по возвращении из которого напишет какую-нибудь вещь, как он выразился «на кусок хлеба». При этом он рассмеялся и сказал, что напишет на общую тему, какую им предлагают: «Да здравствует наша Родина!», «Цветут колхозы», «Радостно жить». И еще добавил, мол, когда будет то время, чтобы можно писать писателю то, что он хочет, на вольную тему?...» (т. I, л.д. 201-202).

Допрошенный в декабре 1951 года свидетель А.Т. Березов показал, что Казбеков за выпивкой с ним говорил, мол, его, участника войны, притесняют в Союзе ССР и в СОГПИ и тут же как бы спросил меня: «Не зря ли мы воевали?...» Как я его понял, говорил он об Отечественной войне 1941-45 гг. и о своем участии в ней...» (т. I, л. д. 209-209а т. II, л. д. 5-8).

Аналогичные показания дала и свидетель А.Т. Джигаева на допросе 7 мая 1952 года. Вот отрывок из ее показаний: «Как-то в конце 1950 года Казбеков пришел ко мне в редакцию газеты «Молодой большевик» проверить свою статью. Казбеков сказал мне, что на него в пединституте создано дело, по которому его обвинили в буржуазном национализме. Казбеков сказал мне, что он действительно утверждал и, утверждает сейчас, что в пединституте зажимают национальные кадры, травят их, что там засилье русских» (т. I, л. д. 210).

Выше приводили выдержку из показаний Н.А. Кадзовой. Не менее каверзную роль в судьбе писателя сыграли и другие ее показания 3 сентября 1952 года: «Продолжая разговор, Казбеков говорил: «...Нам, передовым осетинам, не нужно идти на поводу у таких людей, как Басаргин (работник Союза советских писателей СССР, член комиссии ЦК КПСС в СОАССР) и некоторые наши руководители, которые боятся потерять свои портфели, свои машины и хорошую заработную плату...» (т. I, л. д. 217-227). Имеются и показания свидетелей, в которых К. Казбеков обвиняется в клевете на колхозный строй и на советскую власть. Например, 12 октября 1953 г., всего за 9 дней до ареста Казбекова, свидетель Е.И. Елекова показала: «13 апреля 1942 г. я встретила с Казбековым на автобусной станции... Он говорил: «...Колхозников очень долго обманывали, обещая им хорошую жизнь, но теперь они убедились, что при колхозном строе им жизни нет, и когда каждый будет иметь свою лошадь и участок земли, то они обеспечат себя всем необходимым» (т. I, л. д. 232-234.)

Вот так день за днем, месяц за месяцем, год за годом, начиная с тридцатых годов, за исключением военных лет, все больше обрастало дело по обвинению К.Т. Казбекова. В ходе следствия материалы экспертизы в связи с некоторыми возражениями Каз-

бекова были еще раз разъяснены и дополнены экспертной комиссией, показания же свидетелей дополнялись и подтверждались на повторных допросах и очных ставках с обвиняемым. Наконец, дело К.Т. Казбекова завершено следствием и 8-10 февраля 1954 года составлено обвинительное заключение, где говорится: «Будучи враждебно настроенным к существующему в СССР общественно-политическому строю и стоя с 1935-1937 гг. на позициях буржуазного национализма, по день ареста проводил враждебную работу на идеологическом фронте в Северо-Осетинской АССР. Используя национальные предрассудки, протаскивая в своей практической деятельности антисоветские, националистические идеи и трактовки, идеализировал и восхвалял врагов народа, буржуазных националистов и их творчество, вопросы истории Осетии, осетинской культуры и литературы истолковывал с позиции буржуазного национализма. В годы Отечественной войны и послевоенное время среди своего окружения в г. Дзауджикау проводил антисоветскую пропаганду: возводил клевету на русский народ, на колхозный строй, на советскую действительность и советскую власть, т. е. виновен в совершении преступления, предусмотренного ст. 58-10 ч. II УПК РСФСР».

Для нас в настоящее время данное обвинительное заключение звучит как нонсенс, ибо все факты, на основании которых оно построено, следственными органами были тенденциозно искажены. Многочисленными непредвзятыми исследованиями литературоведов и критиков доказано, что Темирболат Мамсуров был поистине певцом горячо любимой им родины и страданий своего народа; творчество Е. Бритаева, Д. Корова и других писателей прошлого не было буржуазно-националистическим, а правдиво отражало жизненные явления и события. Наукой установлена и достоверность исследований выдающихся ученых Г. Дзагурова, Б. Алборова, В. Абаева, Г. Кокиева и других по истории и языку осетинского народа. Надуманы и факты «протаскивания» К. Казбековым в своем творчестве идеи буржуазного национализма. Во многом преувеличено и значение высказываний обвиняемым своего недовольства жизненными явлениями, так как они не были направлены против государственного строя вообще, а носили конкретный адресный характер. Но в эпоху командно-административной системы все это рассматривалось только с обвинительным уклоном. Обвинительное заключение 11 февраля 1954 г. утверждено министром МВД к прокурором СОАССР «для предания обвиняемого Казбека Тимофеевича Казбекова суду». (т. II, л.д. 330).

Наступившее к этому времени некоторое потепление в политическом климате страны сыграло позитивную роль в судьбе писателя. Уголовное дело по его просьбе было истребовано и рассмотрено прокуратурой СССР. В результате непредвзятого изучения дела про-

куратурой СССР многие пункты обвинительного заключения, как следовало бы ожидать, признаны недостаточно доказанными, или же неправильно квалифицированными. Вот некоторые выдержки из постановления прокуратуры СССР. Признавая факт влияния буржуазных националистов «на Казбекова в направлении его творчества на националистический путь» доказанным, в то же время указывается, что «преступной связи Казбекова с Дзагуровым и Алборовым не установлено» (т. II, л.д. 341). Доказанными признаны и факты восхваления Казбековым творчества Т. Мамсурова и Е. Бритаева. Однако «...сборник стихов Мамсурова изъят по мотивам того, что он составлен националистами Дзагуровым и Алборовым, содержанию стихов оценки не дано», — говорится в постановлении. Обращено внимание на то, что из творческого наследия Е. Бритаева изъята только пьеса «Хазби», а остальные произведения его оценены положительно А. Фадеевым как имеющие «ценность для национальной осетинской литературы». «При таких обстоятельствах, — говорится в постановлении, — считать контрреволюционным преступлением восхваление Казбековым творчества Бритаева и Мамсурова достаточных оснований не имеет» (т. II, л.д.342).

В отношении стихотворения Казбекова «Днепру», где автор утверждает, что осетины жили в Днепре отмечено: «...если это и искажает историческую правду, то, во всяком случае, не является контрреволюционным». В показаниях Березова, Кадзовой, Тхапсаева, Елековой и других свидетелей о том, что Казбеков выражал недовольство советским строем, найдено множество противоречий, делающих их сомнительными. Не признано обоснованным и обвинение Казбекова «в клевете на советских руководителей вообще, т. к. он говорил лишь о некоторых руководителях Северной Осетии». (т. II, л.д. 345).

Проанализировав все пункты обвинительного заключения по делу К.Т. Казбекова, прокурор отдела по спецделам Прокуратуры СССР ст. советник юстиции Новиков приходит к выводу, что

Казбеков на протяжении ряда лет допускал проявления буржуазного национализма, но они «не носили резко выраженного националистического характера...», имеющиеся в деле доказательства о проведении им антисоветской агитации нельзя считать бесспорными...» Учитывая все эти обстоятельства, плюс еще и то, что Казбеков был участником Отечественной войны, за боевые заслуги имел 9 правительственных наград и к этому времени был уже туберкулезно больным, вынес постановление: «Следственное дело по обвинению Казбека Тимофеевича Казбекова по ст. 58-10 ч. II УК РСФСР производством прекратить. Казбекова из под стражи освободить» (т. II, л.д. 347).

На основании этого постановления 31 марта 1954 г. К.Т. Казбеков обрел долгожданную свободу. Но радоваться было еще рано. Его до самой смерти ожидала мучительная разлука с любимой работой преподавателя института. Единственной отрадой для него остался творческий труд, и он не расставался с ним: писал поэмы, повести, пробовал свои силы и в драматургии. Кстати, еще в конце 30-х годов К. Казбеков в соавторстве с В. Корзуном написал драму. «Нарт Батраз», которая была поставлена на сцене Северо-Осетинского драмтеатра в сентябре 1941 года. Она пользовалась огромным успехом у зрителей, ее любили и сами актеры театра. «Эта была героика, любимая театром и зрителями и необходимая в условиях Отечественной войны», — справедливо писал о ней поэт, переводчик и литературовед Х.Н. Ардасенов.

За последние десять лет, которые у него оставались до конца жизни, Казбек Тимофеевич собрал, перевел на русский язык и издал сборник осетинских народных сказок (1958), опубликовал в журнале «Мах дуг» (1960, №10) поэму «Ахсар и Даухан», издал сборник поэм «Слава поколений» (1960), отдельными книгами выпустил в своей обработке сказки для детей «Дракон и злая женщина» (1962) и «Старый волк» (1963), опубликовал в журнале «Мах дуг» (1965, №11) документальную повесть «Сердце коммуниста». Если к этому прибавить множество статей и рецензий по различным

проблемам осетинской литературы, которые были опубликованы им на страницах периодической печати, да и неопубликованные рукописи, ныне хранящиеся в его архиве, то трудно переоценить его творческий вклад в осетинскую литературу.

Творческих планов у Казбека Тимофеевича было много. Он намеревался собрать и издать отдельной книгой свои многочисленные очерки, статьи и стихи, написанные им на русском языке и опубликованные во фронтовых газетах, подготовить к изданию свои прозаические произведения и, наконец, защитить свою диссертацию и добиться права вернуться на педагогическую работу в институте. Но этим благородным целям писателя не суждено было осуществиться. Он очень тяжело переносил свое незаслуженное положение изгоя, отверженного не обществом, не народом, а властью имущими бюрократами всяких мастей и рангов. Это постепенно подорвало его здоровье. Сказались, конечно, раны и лишения военного времени. Его жена и верная спутница жизни Лидия с сердечной грустью вспоминает: «...Я стала замечать, что здоровье Казбека пошатнулось, появилась одышка. Украдкой от меня стал принимать лекарства, он ужасно не любил жаловаться и никогда не жаловался. Затем стали появляться приступы, неотложка стала чем-то неотъемлемым. А Казбек все отшучивался: «Ничего, родная, это все пустяки, пройдет...»

Он лечился долго, неоднократно ездил в санатории, но болезнь так и не прошла. В последний день декабря 1966 г. перестало биться неугомонное сердце опального писателя-воина.

Казбек Тимофеевич Казбеков прожил всего 54 года, но оставил о себе добрую память Чоловека с большой буквы, писателя разностороннего дарования, литературоведа и фольклориста, критика и наставника писательской молодежи. Литературная общественность Осетии в большом долгу перед ним. Необходимо изучить его творчество, собрать и издать его прозу и произведения на русском языке, издать хотя бы двухтомник его сочинений.



Группа писателей Северной Осетии: в первом ряду (слева направо) — Казбек КАЗБЕКОВ, Грио ПЛИЕВ, Максим ЦАГАРАЕВ, Хадю ПЛИЕВ; во втором ряду — Давид ДАРЧИЕВ, Георгий КАЙТУКОВ, Тимофей ЕФИМЦОВ.



СУГЪДАГ ПАТРИАРХ КИРИЛЛИ ХÆЦЦÆ ФЕМБÆЛД

ИСКАДÆ КОДТОНЦÆ ХАФИЗТÆН



'нцæ, уой. Ники епископи бунат 2021 анзи Герасим ку байахæста, уæд бустæгидæр. Дзубандий рæстæг сæйрагдæр адтæй 2022 анзи Аланибæл исаргъуди 1100 анзи исбæрæг кæнун. Сугъдæг Патриарх Кирилл куд байамудта, уотемæй 1100 анзи устур юбилей æй, гъæуама имæ æмхузонæй не 'ргом раздахæн. Куд бафеппайдта, уотемæй Аланибæл исаргъуд фæббæрæг æй еугур Уæрæсебæл дæр, бустæгидæр æ хонсайраг хайбæл.

Фембæлди архайгутæ фæннисан кодтонцæ юбилеймæ нисангонд мадзæлттæ, бæрæгбони хæццæ баст фарстатæ. Сæйраг гъуддæгутæ конд æрцæудзæнæнцæ аци анзи сентябри.

Аци анз 14 июни Чиколай культури Галауани зали къохбагæнæн дæр нæ адтæй. Ами устур кадæ кодтонцæ, Хъæрæсе-Черкессий медресе-интернати рауагъдонтæй æртемæн, кæцитæн аккагонд æрцудæй хафизи нæмттæ. Етæ, се 'ртæ дæр кæрæй-кæронмæ наизустъ исахур кодтонцæ Хъуран.

сæг-Балхъари, Цæгат-Иристони, сауæнгæ ма Таджикистани республикæтæй дæр фæсæвæд.

Æ радзубандий фæсте зæрдегенæй бакастæй «Пахампар Мухаммади фæстаг нистауæн».

Идарддæр дзурди барæ лæвæрд æрцудæй «Сугъдæг Æрфинст»-и гъæуай-гæнгути æригон минæвæрттæн, Салим Абдулсалимов, Ахмад Додтаев æма Дашти Ибрагимæн (Чиколайæй). Бустæги устурдæр деси ба зали бадуги бафтудта æ урух зонундзийнæдтæй Дашти Ибрагим. Ибрагим æнæкъуæзгæй бæлвурд дзæппитæ равардта, ци фарстатæ имæ лæвæрд æрцудæй, уонæбæл, уæдта райдарддæр кодта, æ ахургæнæг ци аят райидæдта, уой.

Зал æригæнтти радзубандитæбæл исæмбалдæй тухгин къохæмдзæгъди хæццæ.

Дашти Ибрагим, Салим Абдусалимов æма Ахмад Додтаевæн кадгин нæмттæ ке райстонцæ, уой фæдбæл дипломтæ равардта нæ республики пусулмон адæми Духовон управлений муфтий Гуæцæлти Хаджиморат. Гуæцæлти-фурт ма син еума хатт дæр зæрдиаг арфитæ ракодта, устур æма кадгин хафизи нæмттæ син аккагонд ке 'рцудæй, уой фæдбæл.

Зæрдæбæлдарæн лæвæрттæ ма аккагонд æрцудæй медресей директор æма ахургæнгутæн дæр.

БЕСОЛТИ Æхсарæ

РЕДАКЦИЙÆЙ:
Аланий исаргъуди 1100 анзей фæдбæл нуриуæнгæ дæр нæ газети мухургонд цудæнцæ æма ма идарддæр дæр мухур кæндзинан аллихузон æрмæгутæ. Уомæ гæсгæ ба нæ зæрдæ дарæн уобæл, æма нин еци гъуддаги фæййагъзæ кæндзæнæнцæ ахургæндтæ, публицисттæ, уæдта ести цæмæдесаг æрмæгутæ нæ газеткæсгутæй кæмæ ес, етæ дæр. Уæд цитгин юбилей æнхæстдæрæй æма федауцæдæрæй исбæрæг кæндзинан.

МАЕСКУЙ косæг балций уогæй, Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Сæргълæууæг **Сергей Меняйло** Даниловаг моладзандони фембалдæй Мæскуйæ æма еугур Уæрæсей Сугъдæг Патриарх Кириллий хæццæ æма Дзæуæгигъæукаг æма Алайнаг епископ Герасими хæццæ. Фембæлди рæстæг Сергей Меняйло фæббæрæг кодта, республики паддзахадон-аргъауæнон рахаститæ æнтæстгин ке

АФОНÆБÆЛ ÆНХÆСТГОНД КУСТ – ПАЙДАХÆССÆГ!.



ЗУНДГОНД куд æй, уотемæй Санкт-Петербурги 15-18 июни цæуы Æхсæнадæмон экономикон форум. Æ исаразгута куд зæгъунцæ, уотемæй аци мадзалмæ хъæбæр цæмæдесæй ракастæй дуйнеуон æхсæнадæ – цалдæр боней дæргъи 'й бабæрæг кодтонцæ 13500 архайæги 141 паддзахадемæй, се 'хсæн минæй фулдæр минæвæрттæ 46 паддзахадей аллихузон организацитæй. Форуми архайуй Цæгат Иристони де-

легаци дæр, æ сæргъи Сергей Меняйло, уотемæй. Æма бавдесдзæнæнцæ, нæ республики устур ахедундзийнадæ кæмæн ес, цалдæр уæхæн размæцуд проекти:

- Туристон-рекреацион комплекс «Мамисон» исаразун, æ еумæйæг аргъ æй 19 миллиард соми, гъæуама си фæззинна 3 мин нæуæг кусти бунати;
- Кластер «Агропромышленнон комплекс»-мæ хаст цæуы фæткъу бæлæсти дзæхæра ниййаразун, рæзæфснайæнтæ, гъаруæтти комплекс исаразун æма æндæр нисантæ. Æ еумæйæг аргъ æй 34,1 миллиард соми, фæззиндзæнæй си 2308 нæуæг косæн бунати;
- «Транспортон-логистикон комплекс»-и фæрци фæззиндзæнæй нæуæг аэроваззалон бунат, уомæй идарддæр – индустриалон-логистикон парк. Æ еумæй-

аг аргъ – 5 миллиард соми бæрцæ, фæззиндзæнæй си 2 мин нæуæг кусти бунати;

- «Нæуæг туристон инфраструктурæ æма лæггæдти ирæзт»-и фæрци фæззиндзæнæй тематикон парк аллихузон аттракционти хæццæ æма туристон-рекреацион комплекс. Æ аргъ – 4,5 миллиард соми, æ проектон гъомусмæ ку рахезонцæ, уæд еу анзмæ æмбæлдзæнæнцæ 400 мин адæймагæбæл, фæззиндзæнæй си 557 нæуæг кусти бунати.
- Балер кæсалгæдарæн хæдзаради исаразтæн æ нисан æй Цæгат Иристони æдзæнхæ дони кæсалгæдарæн центри фæззинд. Хъæппæрес равдиста «Аквакультури сакъадах», æ аргъ æй 1 млрд соми, æ тухи ку бацæуа, уæд уодæгас кæсалгæ есдзæнæнцæ 5 мин тонней бæрцæ. Фæззиндзæнæй си 38 нæуæг кусти бунати.

Форум цалинмæ коса, уæдмæ делегаций зæрди ес цалдæр ахсиаг бадзурди бафинсун, уони хæццæ, Кластерти, технопаркти ассоциаци, Уæрæсей промышленниктæ æма амалгонти цæдес, информацион технологити компани, хецæн индустриалон парк исаразуни туххæй сæрмагонд гæгъæди дæр. Не 'мгустадæ фæххуæздæр уодзæнæй акционерон æхсæнадæ «Медскан» æма «Уæрæсей Сбербанк»-и хæццæ.

Нæ рафидтæлтæй нин байзадæй уæхæн загъд: «Афонæбæл ци куст бакæнай, пайда е хæссуй!..» Æма мæнæ ци нисанти кой ракодтан, етæ, дзубанди дæр ибæл нæййес, пайдайæг æнцæ. Æцæг байархайон ба гъæуы, цæмæй афонæбæл æнхæстгонд æрцæуонцæ. Æма еци гъуддаг ба, бæргæ, ку бантæсидæ...

Дигорæ

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ». Сæйраг редактор: САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус.

Газет исаразæг æма уадзæг: РЦИ-Алани мухури æма дзиллон коммуникацити гъуддæугити фæдбæл Комитет. 362003, РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу, Димитрови гъæунгæ, 2.

Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл проспект, 11, 6-аг уæладзуг. Тел.: 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00. E-mail: gazeta-digora@inbox.ru. Нæ газети сайт: <http://gazeta-digora.ru>.

Газет регистрационд æй бастдзийнади, хабархæссæг технологитæ æма дзиллон коммуникацити сфери Федералон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ №ТУ15-00141, 2017 анзи 14 апрели. Газет мухургонд æрцудæй АБЕ «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и. 357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газет цæуы къуæре еу хатт – геуæргибони. Рафинсуни индекс: 73946. Тираж 500. Заказ №1221. Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 16.06.2022. Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 16.06.2022.

Нæ газетæй ист æрмагæй пайда кæнун æнгъезуй, нæ редакций аразийæй. Уæдта гъæуама бæрæгонд уа, нæ газетæй ист ке æй, е. Финстæгутæ, къохфинститæ, хуздæн рецензи нæ дæттæн, уæдта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не 'рветæн. Газети ци æрмагутаг рацæуа, уонæбæл бæрзондзийнадæ хæссунцæ сæ автортæ.